

**Про хід виконання заходів Міністерства освіти і науки
України Цільової комплексної програми
“Фізичне виховання — здоров’я нації”**

Рішення колегії Міністерства освіти і науки України

13.12.02.

№ 12/3—22

Заслухавши та обговоривши доповідну записку “Про хід виконання заходів Міністерства освіти і науки України Цільової комплексної програми “Фізичне виховання — здоров’я нації” колегія зазначає, що Міністерством освіти і науки України, Комітетом з фізичного виховання та спорту, органами управління освітою на місцях, керівниками навчальних закладів та установ освіти і науки в 2002 р. проведено ряд організаційних та практичних дій, які дозволили де-що активізувати роботу по виконанню окремих пунктів Програми.

Зокрема, Міністерством освіти і науки України, спільно з АПН України розроблено Державний стандарт початкової освіти (затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 16. 11. 2000 р. № 1717), продовжується розробка державних стандартів основної і старшої школи, професійно-технічної освіти та вищої школи. Відповідно до вимог стандарту в галузі “Здоров’я і фізична культура”, листом Міністерства освіти і науки України від 10. 05. 2002 р. № 1/9—235 та від 27. 06. 2002 р. № 1/9—315 на вивчення предмета “Основи здоров’я і фізична культура” в 2002/03 н. р. в 1—4(3) класах в інваріантній складовій передбачено по 3 години на тиждень, а в основній та старшій школі зазначений урок може бути реалізований за рахунок варіативної складової. Листом Міністерства освіти і науки України від 23. 07. 2001 р. № 1/9—264 також було рекомендовано, як один з можливих варіантів, впровадження третього на тиждень уроку з фізичної культури з елементами футболу.

Разом з тим, за підсумками 2001/02 н. р. лише в 35 % загальноосвітніх навчальних закладів України впроваджено третій урок фізичної культури. Зокрема, при вивченні стану виконання Програми в Кіровоградській області Державною інспекцією навчальних закладів та комісією Міністерства освіти і науки України було відмічено, що

на початок 2002/03 н. р. третій урок фізичної культури впроваджено в 245 загальноосвітніх навчальних закладах (третина шкіл області), а кількість учнів, які відвідують ці заняття — всього 13,5 % від загальної кількості учнів, допущених до занять фізичною культурою. Має місце також той факт, що медичними працівниками більшості загальноосвітніх навчальних закладів області практично не відслідковуються учні, віднесені за станом здоров'я до спеціальної медичної групи.

В той же час, за даними управління охорони здоров'я Кіровоградської облдержадміністрації, більше 60 % дітей, які в цьому році вступили до школи, мають ті чи інші порушення соматичного та психічного характеру. У віковій структурі найбільший рівень захворюваності відмічається у дітей віком від 7 до 14 років.

В системі професійно-технічної освіти з 869 існуючих закладів третій урок фізичної культури мають 108 (12 %). В той же час, вибіркового аналізу виконання нормативів державних тестів учнями професійно-технічних навчальних закладів Кіровоградської області показав, що майже половина з них не здатні їх виконати.

У вищих навчальних закладах I—II рівнів акредитації четверта година впроваджена в 193 закладах з 289 (66 %), а у вищих навчальних закладах III—IV рівнів акредитації — в 114 закладах з 161 (69 %).

Велику стурбованість викликає стан фізкультурно-оздоровчої і спортивної роботи серед учнівської та студентської молоді. Середній показник охоплених фізкультурно-оздоровчою роботою в країні складає лише 12,3 %. Однією з основних причин такого стану є відсутність необхідного фінансування.

Зокрема, на виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 30. 11. 2001 р. № 780, яким передбачено проведення масових багатоступеневих фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів серед дітей дошкільного віку та учнівської молоді (відповідно до календарного плану спортивно-масових заходів на 2002 р. Комітету з фізичного виховання та спорту МОН України), із затвердженого кошторису 4 млн. грн. фактично профінансовано 1 млн. 544 тис. з яких 1 млн. 300 тис. було використано на Всесвітню Універсіаду, а на Всеукраїнські змагання лише 244 тис. грн.

Враховуючи реальні фінансові можливості, Комітетом фізичного виховання та спорту спільно з Держкомспортом та іншими установами, було проведено лише біля 60 фінальних змагань. Це такі як: регіональні та Всеукраїнські спортивні ігри школярів "Старти надій" (943163 уч.), Всеукраїнська спартакіада для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків (6345 уч.), Всеукраїнські змагання з футболу на призи клубу "Шкіряний м'яч" (501204 уч.), відкрита першість Міносвіти і науки України зі спортивного туризму серед

загальноосвітніх навчальних закладів (2210 уч.), проведена спартакіада Міністерства освіти і науки України з 5 видів спорту. Збірні команди міністерства взяли участь у спартакіаді серед міністерств та відомств України з 8 видів спорту.

Певна робота проводиться по створенню спортивних клубів, які повинні відігравати важливу роль у поліпшенні системи організації шкільної та позашкільної фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи. Зокрема, Наказом Міністерства освіти і науки України від 22. 03. 02 р. № 210 затверджено Типові статuti фізкультурно-спортивного клубу спортивної спілки учнівської молоді загальноосвітнього, професійно-технічного та вищого навчального закладу, а також відправлено управлінням освіти і науки облдержадміністрацій наказ Міністерства освіти і науки України від 22. 03. 02 р. № 210 "Про створення фізкультурно-спортивних клубів та їх осередків у вищих, середніх і професійно-технічних навчальних закладах".

Значну стурбованість викликає стан дитячо-юнацьких спортивних шкіл, які завжди були найбільш доступні та бажані для більшості дітей. Продовжується тенденція перепідпорядкування освітянських ДЮСШ управлінням з питань фізичної культури і спорту облдержадміністрацій, що суперечить вимогам ст. 9 Закону України "Про позашкільну освіту". Якщо у 2000 р. їх налічувалось у системі освіти 643, то на кінець 2001 р. залишилось 632. Кількість дітей, які відвідували ДЮСШ зменшилась у порівнянні з 1995 р. на 5 тис. учнів і становить 317 тис.

В недостатній мірі ведеться роботи по організації спеціалізованих спортивних класів. На даний час функціонує 165 таких класів, в яких навчаються 3716 учнів. Більш активну роботу проводили в цьому напрямку в Дніпропетровській (31 клас), м. Києві (23 класи), Донецькій (17 класів), Луганській (16 класів), Сумській (11 класів) областях та м. Севастополі (8 класів).

Залишається актуальним питання про відкриття філіалів училищ фізичної культури (ліцеїв) з пріоритетних видів спорту для найталановитіших сільських дітей. На даний час відкрито лише філіал Херсонського Вищого училища фізичної культури у м. Скадовську.

В значній мірі стримує виконання Програми відсутність сучасної нормативно-законодавчої бази. Це відноситься до розробки законодавчо обґрунтованих актів про пільги для дітей-сиріт, дітей-інвалідів, дітей із малозабезпечених та багатодітних сімей, а також дітей, які проживають у гірських населених пунктах та екологічно несприятливих умовах. Разом з тим, значна робота з цими соціально незахищеними категоріями дітей і підлітків здійснюється у Донецькій, Львівській, Рівненській, Дніпропетровській, Харківській, Житомирській, Одеській областях. Згідно програми попередження дитячої

безпритульності “Підліток” відкрито спортивні секції у притулках м. м. Красного лиману, Держинська, Горлівки та в школах-інтернатах для дітей-сиріт м. Маріуполя (легка атлетика) та в м. Амвросіївці (бокс).

Актуальною проблемою залишається розробка державних правових актів про функціонування ДЮСШ та училищ фізичної культури (ліцеїв), Положення про створення на базі існуючих шкіл-інтернатів для дітей-інвалідів спеціалізовані відділення спортивного резерву та спецгруп підготовки кандидатів та членів національних збірних команд інвалідів при республіканських та регіональних вищих училищах фізичної культури та олімпійського резерву.

В певній мірі вирішується питання про прийом до вищих навчальних закладів спортсменів-інвалідів різних нозологій для підготовки фахівців з фізичної культури і спорту. Зокрема, у Національному університеті фізичного виховання і спорту України з напрямку 0102 “Фізичне виховання і спорт” відкрито спеціальності “Олімпійський та професійний спорт”, Запорізькому державному університеті, Львівському інституті фізичної культури та у ряді інших ВНЗ відкрита спеціалізація для підготовки тренерів параолімпійського спорту. На спеціальність “Олімпійський та професійний спорт” за цієї спеціалізацією зараховуються спортсмени-інваліди різних нозологій (по слуху, зору, ДЦП тощо). У Запорізькому державному університеті проводився третій набір таких студентів, а у Львівському інституті фізичної культури відбувся випуск 5 категорій зазначених фахівців. Для забезпечення навчального процесу при підготовці зазначених фахівців вищими навчальними закладами розробляються програми з відповідних дисциплін, що включені до навчального плану даної спеціальності. Крім того, у вищих навчальних закладах спортивного профілю та педагогічних інститутах і університетах проводиться підготовка фахівців із спеціальності “Фізична реабілітація”.

На даний час практично вирішено питання підготовки фахівців зі спортивної журналістики на базі Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, де передбачена відповідна спеціалізація.

Не дивлячись на ряд заходів, здійснених Міністерством освіти і науки України, залишається актуальним питання впорядкування структури підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, усунення дублювання їх підготовки різними навчальними закладами.

Фактично, за відсутності фінансування, залишається невирішеним питання щодо створення науково-популярних та освітніх радіо- та телепрограм, не вдалося розгорнути виробництво відео- та кінофільмів методичного та просвітницького характеру з фізкультурно-оздоровчої і спортивної тематики для дітей дошкільного віку, учнів, студентів та батьків.

Віддаючи належне позитивним здобуткам за останні роки дії Програми в Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Миколаївській, Рівненській, Волинській, Харківській областях, не можна не констатувати, що в багатьох областях вона не стала визначальним державним документом з питань формування здорового способу життя та здоров'я нації.

Враховуючи вищезазначене колегія у х в а л ю є:

1. Доповідну записку "Про стан виконання Цільової комплексної програми "Фізичне виховання — здоров'я нації" в системі освіти і науки України" взяти до відома.

2. Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України (Операйло С. І.), керівникам структурних підрозділів Міністерства освіти і науки України та місцевих органів управління освітою звернути увагу на недостатню роботу по виконанню окремих положень Цільової комплексної програми "Фізичне виховання — здоров'я нації".

3. З метою практичної реалізації виконання Програми в системі освіти і науки України Комітету з фізичного виховання і спорту (Операйло С. І.):

3.1. Спільно з АПН України, департаментом розвитку загальної середньої, дошкільної та позашкільної (Романенко В. П.), професійно-технічної (Томашенко В. В.) та вищої освіти (в. о. Болюбаш Я. Я.) активізувати доопрацювання та розробку Державних стандартів освіти в галузі фізичного виховання; навчальних програм з предмету "Основи здоров'я та фізична культура", більш широко включивши в них питання з основ здорового способу життя (Завалевський Ю. І., Судаків Є. М.); відео- і кінофільмів методичного характеру з фізкультурно-оздоровчої і спортивної тематики (Самсонов В. В.). Термін — 2003 р.

3.2. З метою оптимізації роботи з фізичного виховання в навчальних закладах України здійснити заходи щодо створення при Комітеті фізичного виховання та спорту МОН України Всеукраїнської та відповідно при обласних управліннях фізичного виховання та спорту КФС МОН України методичних рад з фізичного виховання та забезпечити наступну планомірну їх роботу. Термін — 2003 р.

3.3. Відпрацювати практичні заходи щодо оптимальної співпраці з фаховою Науково-методичною комісією з фізичного виховання. Термін — 2003 р.

3.4. Переглянути та затвердити перелік типових норм забезпечення навчальних закладів спортивним інвентарем і обладнанням у відповідності до сучасних вимог та рекомендувати їх для реалізації закладами системи освіти. Термін — 2003 р.

3.5. Спільно з АПН України (Бех І. Д.) та Науково-методичними центрами середньої (Завалевський Ю. І.) та професійно-технічної

освіти (Судаков Є. М.) розробити комплекс обов'язкових фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів у навчальних закладах України. Термін — 2003 р.

3.6. Вийти з пропозицією щодо започаткування на одному з каналів національного телебачення навчально-виховної рубрики “Здоровий спосіб життя”, “Основи здоров'я, фізична культура і спорт” тощо, розрахованої на дітей, батьків та педагогів. Термін — 2003 р.

3.7. Внести пропозиції щодо можливих змін у Програмі, заходах Міністерства освіти і науки та координації роботи щодо їх реалізації. Термін — січень 2003 р.

4. Визначити головною відповідальною організацією за методологічну і змістовну частину предмета “Основи здоров'я і фізична культура” Комітет з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України (Операйло С. І.) при участі департаментів розвитку загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти (Романенко В. П.), професійно-технічної освіти (Томашенко В. В.), Науково-методичних центрів середньої (Завалевський Ю. І.) та професійно-технічної освіти (Судаков Є. М.). Термін — постійно.

5. Визнати за доцільне проголошення 2003/04 навчального року “Роком здорового способу життя та фізкультурно-оздоровчої роботи” та, виходячи з цього, Комітету з фізичного виховання та спорту МОН України (Операйло С. І.) підготувати відповідне положення та започаткувати огляд-конкурс на краще його проведення.

6. Міністерству освіти АРК, управлінням освіти і науки обласних, Київського та Севастопольської міських державних адміністрацій, ректорам (директорам) навчальних закладів:

6.1. Вважати першочерговим завданням діяльності педагогічних колективів навчальних закладів орієнтацію ментальності дітей, учнівської та студентської молоді на формування здорового способу життя та провідної ролі в ньому фізичної культури і спорту.

6.2. Зосередити увагу на забезпеченні навчальних закладів необхідним спортивним інвентарем та обладнанням та створенні на діючих спортивних спорудах реабілітаційно-відновлювальних центрів, тренажерних залів тощо. Термін — до 2005 р.

6.3. Забезпечити участь школярів та студентів у спортивно-масових заходах, Всеукраїнських гімназіадах та універсіадах (відповідно календарного плану спортивно-масових заходів Комітету з фізичного виховання та спорту МОН України). Термін — до 2005 р.

6.4. Систематизувати роботу дитячо-юнацьких спортивних шкіл відповідно до вимог Закону України “Про позашкільну освіту”. Термін — 2003 р.

6.5. Проаналізувати стан роботи училищ фізичної культури та спортивних ліцеїв і привести їх у відповідність до існуючого законодавства. Термін — 2003 р.

7. Науково-методичному центру вищої освіти (Левківський К. М.) внести зміни та доповнення до навчальних планів вищих педагогічних закладів I—IV рівнів акредитації по підготовці вчителів фізичного виховання з урахуванням вимог стосовно формування основ здорового способу життя в свідомості учнівської молоді та доопрацювати спеціальні навчальні програми, за якими здійснюватиметься підготовка спеціалістів з фізичного виховання і спорту системи Міністерства освіти і науки України, Державного комітету України з фізичної культури і спорту, орієнтованих на реабілітаційну та спортивну роботу з інвалідами різних нозологій. Термін — 2003 р.

8. Управлінню ліцензування та акредитації (Домнич В. І.) посилити вимоги при попередньому розгляді експертами наданих на ліцензування матеріалів та розглянути можливість внесення змін до акредитаційних умов, виходячи з необхідності впорядкування структури підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту та усунення дублювання їх підготовки навчальними закладами. Термін — до 2005 р.

9. Департаменту економіки та соціального розвитку (Куліков П. М.) щорічно, при формуванні державного бюджету Міністерства освіти і науки України, передбачати кошти на практичну реалізацію Програми (відповідно до ст. 28 Закону України “Про фізичну культуру і спорт”). Термін — до 2005 року.

10. Контроль за виконанням рішення колегії покласти на заступника державного секретаря Богомолова А. Г.

Голова колегії, міністр

В. Г. Кремень